

Област Велико Търново

▶ Население (2021)	225 674
▶ Територия (кв.км)	4662
▶ Брой на населените места	336
▶ Дял на населението в градовете (%)	69,9

Брутният вътрешен продукт в област Велико Търново нараства по-бързо от средния за страната спрямо населението, но размерът му остава по-нисък. Показателите и тенденциите на пазара на труда поставят областта на челните места в страната. Инвестиционната и бизнес активност са незадоволителни. Делът на автомагистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа е нисък. Усредненият размер на разглежданите местни данъци в общините от област Велико Търново остава висок. Оценката за степента на прозрачност на местните администрации изостава.

Общото застаряване на населението в страната е особено силно изразено във Велико Търново. Образователните показатели в областта я поставят на сравнително добра позиция. Броят на студентите в областта остава сред най-високите в страната. Броят на леглата в многопрофилните болници се запазва изключително нисък. Регистрираните в областта престъпления се повишават, а делът на разкритите престъпления продължава да намалява. Представянето на областта по индикаторите за околна среда е много добро. Културният живот в област Велико Търново е интензивен.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

Брутният вътрешен продукт в област Велико Търново нараства по-бързо от средния за страната спрямо населението, но размерът му остава по-нисък – 11,5 хил. лв. на човек при 17,3 хил. лв. на човек в страната. При заплатите и доходите ситуацията е подобна – сравнително висок ръст и относително ниско ниво. През 2020 г. средната годишна брутна заплата нараства с 12% (при 10% в страната) и достига 13,0 хил. лв. (при 16,7 хил. лв. в страната).

Делът на населението, живеещо с материални лишения, нараства леко и се запазва значително над средното ниво – 25,5% в областта при 19,4% в страната. Делът на населението, живеещо под националната линия на бедност, се свива рязко през 2021 г. – с 8 пр.п., но все още остава над средния – 22,5% при 22,1% в страната.

Пазар на труда

Показателите и тенденциите на пазара на труда в област Велико Търново поставят областта на челните места в страната (след столицата и област Варна) през 2021 година. Икономическата активност продължава да спада, но се запазва на сравнително високо ниво – 75,0% (при 72,0% в страната). Заетостта също продължава да намалява, а безработицата да се увеличава, но остават далеч по-благоприятни от средните за страната. През 2021 г. коефициентът на заетост е 72,2% (при 68,1% в страната), а на безработица – 3,7% (при 5,3% в страната).

Работната сила в областта е сред най-високообразованите. Делът на населението на възраст 25–64 години с основно и по-ниско образование намалява още и достига 6,7% (при 16,6% в страната), а с висше образование – 28,6% (при 29,6% в страната).

Предизвикателство пред пазара на труда в област Велико Търново остава общото застаряване на населението. Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години е 64,6% (при 69,4% в страната). Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои да се оттеглят от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват 65 младежи, на които им предстои да се влеят в него.

Инвестиции и икономика

Инвестиционната и бизнес активност в област Велико Търново са незадоволителни и през 2020 година. Велико Търново е сред малкото области, в които няма намаляване на броя на предприятията спрямо населението, но той остава сравнително нисък – 46 на хиляда души при 60 на хиляда души в страната. Същевременно в областта се наблюдава отлив на инвестиции. Обемът на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи намалява леко до 2,0 хил. лв. на човек при 3,3 хил. лв. на човек в страната. Преките чуждестранни инвестиции пък се свиват с над 1/4 – до 401 евро на

човек при 3,9 хил. евро на човек в страната. Произведената продукция нараства слабо (с 1,4%) до 16,1 хил. лв. на човек при 27,2 хил. лв. на човек в страната.

Към 30 юни 2022 г. стойността на изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми в област Велико Търново достига 1,9 хил. лв. В рамките на областта най-много средства е усвоила община Свищов (2,4 хил. лв.), въпреки че и тя не достига средните стойности за страната.

Инфраструктура

Като своеобразен център на Северна България област Велико Търново се отличава с висока гъстота на пътната и железопътната мрежа. В същото време обаче делът на автомагистралите и първокласните пътища в общата пътна мрежа е нисък (16,3% при 18,5% в страната през 2021 година). Качеството на пътищата продължава да се повишава и изпреварва средния дял на пътната настилка в добро състояние – 44% в областта при 42% в страната. През 2021 г. делът на домакинствата с достъп до интернет нараства значително, но остава под средния – 81,7% (при 83,5% в страната).

Делът на газифицираните домакинства е 4,9% при 5,3% в страната, а инсталираните ВЕИ мощности остават на двойно по-ниско от средното за страната ниво през 2020 година.

% Местни данъци

Усредненият размер на разглежданите местни данъци в общините от област Велико Търново остава висок и през 2022 година. С най-голяма разлика е размерът на данъка върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица (2,45‰ при 2,06‰ в страната) и при прехвърлянето на собственост (2,90% при 2,75% в страната). Сравнително високи остават и данъците върху превозните средства и върху търговията на дребно. Относително нисък е данъкът върху таксиметровия превоз.

В рамките на областта най-високи са усреднените данъци в община Велико Търново, а най-ниски – в общините Сухиндол и Елена.

Администрация

През 2021 г. почти цялата територия на област Велико Търново вече е покрита от кадастралната карта. Самооценките от общините в областта за развитието на електронното правителство са по-ниски от средните за страната, но самооценките за предоставянето на административни услуги на „едно гише“ нарастват и изпреварват средните стойности през 2022 година. Същевременно оценката за степента на прозрачност на местните администрации изостава и е 68,3% в областта (при 70,2% в страната).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■■

Демография ■■■■■

Общото застаряване на населението в страната е особено силно изразено в област Велико Търново и през 2021 година. Коефициентът на естествен прираст продължава да е силно отрицателен (-17,2‰ при -13,2‰ в страната) и намалява всяка година. Областта не успява и да задържа жители и коефициентът на механичен прираст остава отрицателен (-0,6‰). Тези тенденции се отразяват и на възрастовата зависимост в областта. Съотношението на населението на над 65 години към това на под 14 години достига 186,5% (при 149,3% в страната), а към това на 15–64 години – 38,2% (при 34,0% в страната).

Сравнително малка част от населението живее в градовете (69,9% при 73,1% в страната), а гъстотата му в урбанизираните територии е ниска (1024 души на кв. км при 1489 души на кв. км в страната).

Образование ■■■■■

Образователните показатели в областта я поставят на сравнително добра позиция в страната, въпреки че нетният коефициент на записване в V–VII клас изостава през 2021 г. (83,9% при 85,9% в страната), а делът на второгодниците се повишава до 0,85% (при 0,94% в страната). Броят на учителите в основното и средното образование се задържа на високо ниво – 112 на хиляда ученици (при 97 на хиляда ученици в страната).

Представянето на учениците в областта е под средното за страната и през 2022 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас е 32,7 т. (при 35,3 т. в страната), а на матурата по български език и литература – „Добър“ 3,83 (при „Добър“ 3,97 в страната). Делът на слабите оценки е 19,5% (при 17,0% в страната)

Броят на студентите в областта остава сред най-високите (след този в столицата) – 70 на хиляда души от населението (при 32 на хиляда души в страната).

Здравеопазване ■■■■■

Делът на здравноосигурените лица в областта нараства, но остава сред най-ниските в страната (85,3% при 88,7% в страната) през 2021 година. Броят на общопрактикуващите лекари е близък, макар и по-нисък от средните стойности в страната, но този на лекарите специалисти е значително по-малък.

Броят на леглата в многопрофилните болници остава изключително нисък (3,41 на хиляда души от населението при 5,62 на хиляда души в страната), а ръстът му през последните няколко години е много бавен. Броят на преминалите за лечение болни е значително под средния за страната (124,0 на хиляда души от населението при 222,6 на хиляда души в страната), което може да означава, че населението търси здравни грижи извън областта (най-вече в област Плевен).

Коефициентът на детска смъртност намалява и е под средния за страната през 2021 г. – 4,1‰ (при 5,6‰ в страната).

Ред и сигурност ■■■■■

Натовареността на наказателните съдии в област Велико Търново остава сравнително ниска и през 2021 година. Един съдия разглежда средно по 7,8 дела месечно (при 9,0 дела на съдия в страната). Това се отразява и на бързината на правораздаването – 92% от делата приключват в 3-месечен срок (при 89% в страната).

Броят на регистрираните в областта престъпления срещу личността и собствеността се повишава през 2021 г. до 10,3 на хиляда души от населението и е над средния за страната. Същевременно делът на разкритите престъпления продължава да намалява, достигайки 57,9%, въпреки че остава над средния за страната (51,7%).

Околна среда ■■■■■

Представянето на областта по индикаторите за околна среда е много добро. През 2020 г. обемът на образуваните битови отпадъци е сравнително нисък – 355 кг на човек годишно (при 409 кг в страната), но на практика целият обем се предава за третиране и рециклиране (при 69,3% в страната).

Сравнително по-ниският дял на населението в градовете оказва влияние върху свързаността на населението с канализация. През 2020 г. 69,5% от населението живее в селища с обществена канализация (при 76,3% в страната), а 61,8% от нея е свързана с пречиствателни станции за отпадъчни води (при 66,7% в страната).

Сравнително нисък е делът на горската територия (23,4% при 33,1% в страната), но и нарушената територия е относително малка (0,23% при 0,42% в страната) през 2021 година.

Култура ■■■■■

Културният живот в област Велико Търново е интензивен, въпреки че пандемията и ограничаването на културните мероприятия в страната през 2020 и 2021 г. се отразяват изключително тежко. През 2021 г. от разглежданите индикатори единствено посещенията на музеите се увеличават спрямо предходната година и въпреки че не могат да достигнат нивата от 2019 г., остават значително над средните за страната – 1176 на хиляда души при 426 на хиляда души в страната. Посещенията в библиотеките също са над средните за страната нива, но намаляват спрямо предходната година, достигайки 758 на хиляда души при 449 на хиляда души в страната. Средногодишният брой посещения в кината и театрите в област Велико Търново спрямо населението продължава да намалява през 2021 г. и е двойно по-нисък от средните за страната нива.

Ключови показатели за област Велико Търново

Индикатори на икономическото развитие	2019	2020	2021	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	11 129	11 492	n.a.	17 299
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	11 619	13 008	n.a.	16 687
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	25,8	30,8	22,5	22,1
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	80,4	77,9	75,0	72,0
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	78,7	75,9	72,2	68,1
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече (%)	(2,0)	(2,5)	3,7	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	8,9	10,1	6,7	16,6
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	29,6	29,7	28,6	29,6
Произведена продукция (лв./човек)	15 918	16 145	n.a.	27 213
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2100	2022	n.a.	3348
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	551	401	n.a.	3877
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	63,0	67,3	81,7	83,5
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	38,2	40,0	44,1	42,0
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	20,1	20,1	20,1	18,0
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	70,8	75,1	68,3	70,2

Индикатори на социалното развитие	2019	2020	2021	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-10,1	-12,3	-17,2	-13,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-3,4	-0,1	-0,6	1,9
Среден успех от матурите по БЕЛ**	4,28	4,12	3,83	3,97
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	33,4	35,4	32,7	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	85,7	85,1	83,9	85,9
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	102	112	112	97
Дял на здравноосигурените лица (%)	85,3	84,7	85,3	88,7
Население на един общопрактикуващ лекар	1736	1738	1710	1734
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	9,2	10,1	10,3	9,8
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	6,6	6,8	7,8	9,0
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	69,4	69,5	n.a.	76,3
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	355	355	n.a.	409
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	100,0	100,0	n.a.	69,3
Посещения в кината на 1000 души от населението	319	195	182	351
Посещения в музеите на 1000 души от населението	2346	851	1176	426

* Данните за 2021 г. са включени в изследването от 2022 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2021/22 година, а матурите са проведени през 2022 година. Същото важи и за предходните години.